

HANS FREDRIK DAHL MED INTERESSANT SPØRSMÅL:

Skal kilder velges fritt

Et lite kjent blad, «Nytt Norsk Tidsskrift», har vakt vår oppmerksomhet. Det virker absolutt seriøst, og kan skilte med flere kjente «penner».

En fortjent presentasjon og omtale av tidsskriftet kommer i oktober-nummeret av Folk og Land, men allerede i dette nummer tillater vi oss å ta et kort utdrag fra Hans Fredrik Dahls 11-siders aktuelle og velpleiede artikkel i utgave nr. 2-1997: «Den nye krigen om krigen».

I og med at relatering og komparasjon tvinger seg fram som metode i studiene av Andre verdenskrig, kommer også de krigførende parters - alle krigførende parters - forhold til menneskerettsbrudd og krigsforbrytelser opp som tema. Ifølge Nürnberg-synet var slike brudd fra de alliertes side én gang for alle definert som legitime - hvis de i det hele tatt ble innrømmet. Som István Deák har påpekt i en innflytelsesrik artikkel, førte dette til at enhver befatning med egne menneskerettsbrudd under krigen ble definert som uvesentlig, uinteressant. Dette til tross for at ingen av partene i Andre verdenskrig egentlig respekterte Haag-konvensjonens beskyttelse av sivile når det gjaldt bruk av sabotasje eller gerilja, og beveget seg langt ut over kanten av det rimelige.

Påvirkningen her var faktisk gjensidig. Britenes hemmelige militære innsatsgrupper, de såkalte commandos, opererte såvidt pågående bak fiendens linjer, ofte med støtte fra den lokale gerilja, at tyskerne svarte med stadig mer hardhendte midler. Uskyldige sivile ble stadig oftere trukket inn, som i Telavåg i Norge våren 1942. Irregulære kampformer eskalerte og brukte til sist situasjonen helt ut av folkerettslige former, i og med at Hitler i desperasjon over anslagene fra den alliert-støttede motstanden på sine styrker å henrette umiddelbart og på

stedet enhver sabotasje- eller geriljagruppe, bevæpnet eller ubevæpnet, hva enten den ble påtruffet i uniform eller ikke. Denne såkalte «Kommando-ordre» fra oktober 1942 spilte en stor rolle i Nürnberg, og veide tungt som anklagepost mot de militære sjefer på tiltalebenken, både under hovedprosessen og i de mange mindre saker. Hva retten så bort fra, var at ordren ble gitt på bakgrunn av en beslaglagt instruks til allierte kommandosoldater om å opptre som «lovbrytere» («potential criminals») og nytte tortur for å få tak i informasjon, samt at de i økende utstrekning henrettet tyske soldater i uniform ved *silent killing*. «Slik var den dystre virkelighet i partisanekrigen etter 1942; en standard av økende råskap forsterket av at tyskerne lot seg drive såvidt langt ut over lovens grenser», sier en amerikansk militærhistoriker. «Selv om hensynsløsheten først og fremst kan føres tilbake til Hitler, så var den også et produkt av historien».

Selve partisanekrigen reiste også folkerettslige problemer, uavhengig av commandostøtte utenfra. «De antinazistiske partisanene kjempet mot et ondt regime, men mange av dem bestjal og terroriserte landbefolkningen og drepte partisaner fra andre grupper like fullt som virkelige og mistenkte angivere», skriver Deák. «Ved at Nürnberg-domstolen unnlot å ta opp alt dette, over-

lot den til fremtidige generasjoner å hankes med et økende og stadig mer ugjenomtregelig moralsk og politisk problem.»

Problemet fortøner seg i dag, i menneskerettsskampens epoke, slik at vi ikke lenger kan anse ethvert stridsmiddel fra alliert side som automatisk rettfærdig gjort av krigen mot nazismen. Et slikt standpunkt lar seg vanskelig opprettholde i en verden der vi søker menneskerettssynet gjennomført på globalt nivå. Og det må føre til at nye problemstillinger reises også i den historiske debatt.

Spørsmålet om den allierte støtten til gerilja-bevegelsene ble aktualisert under Bosnia-krigen for et par år siden. Storbritannias støtte til Titos ledelse under krigen stiller jo britene medansvarlig for den borgerkrigen som partisanene forårsaket, og som førte til uhyrlige tap - langt flere lokale sivile enn tyske soldater mistet livet på Balkan 1942-45. Staten Jugoslavia, skapt og opprettholdt som en frontorganisasjon av de kommunistiske partiene, den seirende part i borgerkrigen, ble i henhold til den allierte historieoppfatning ansett som den «naturlige» statsformasjon på Balkan. Motviljen mot å ta konsekvensen av denne formasjonens oppløsning etter 1989 ble dermed en sterkt medvirkende årsak til Vestens feilslåtte politikk i regionen i 1990-årene - med

(Forts. side 6)

BERLINMURENS FALL REDDET EUROPA

Bevisene for planlagt atomkrig funnet

Av ukjente grunner er det norske folk holdt uvitende om Sovjetunionens og dets alliertes krigsplaner mot vest etter siste verdenskrig.

Det var en dansk avis, «Berlingske Tidende», som først gjorde kjent planene, som nå er gjengitt i det norske forsvars ledende tidsskrift, «Norsk Forsvar», nr. 5.1997.

I 1990 viste den vest-tyske forsvarsledelse noen av sine utenlandske kolleger rundt i Erich Honneckers private bunker utenfor Berlin. Det var her de sjokkerende opplysninger kom frem.

(Forts. side 6)

Med takk og hilsen fra overlege Leikvam

I mainnummeret av Folk og Land gjenga avisen vår en hyllest til motstandsmannen, overlege Jon Leikvam. I et tidligere nummer hadde vi bragt både et intervju med ham, og en omtale av hans korrekte innstilling til okkupasjonsårene og ettertidens hetsoppgjør.

For kort tid siden fikk vi et brev fra ham, - en takk for den oppmerksomhet vi ga hedersmannen.

Han skriver:

- Herr redaktør:

Jeg må få lov å takke for den gloriøse omtale i nr. 5/97. Det er en stor glede for en hjelpeløs gammel krøplig å være hedersmann. Jeg er 98 år og er nesten døv, ser dårlig og har fått amputert begge bakføttene nedenfor kneet p.g.a. dårlig blodsirkulasjon. Protestene fungerer dårlig fordi stumpene er skrøpelige, så jeg må bruke rullestol.

Jeg kan med strev lese aviser og følge med på TV, så jeg kan glede meg over at det kunne vært verre, men framtida ser ikke lys ut.

Det er vel mulig at jeg kan ha sagt at «demokratiet seiret, men ikke rettstaten,» - men neppe uten sterke reservasjoner. En annen sak er at det er blitt oppfattet slik. Det er fort gjort å gjøre feil, slik som

det går fram av sitatet fra grunnloven: «Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhengig rike». Stort flere feil kan vanskelig gjøres. Det rene sludder kan sies slik at det høres ut som visdomsord.

Da jeg begynte å bli gammel, skrev jeg: «Det var godt gjort av en så ung mann å bli så gammel på så stutt tid». Mange syntes det var godt sagt, men det var vel rett og slett bare tøv.

Alle er vel enige om at okkupasjonstiden var en vanskelig tid, og mange forlot landet. De fleste fant vel ut at det var best å gjøre minst mulig bråk, slik at hjulene ble holdt i gang. Noen fant ut at det var best å melde seg inn i Nasjonal Samling og støtte tyskerne, og noen tok

(Forts. side 7)

LEGIONÆRER PÅ FREDSFERD TIL KRIGENS GRAVKAMMER

Forsoning og vennskap et resultat av møtet mellom gamle fiender

Av Kjell Blich Schreiner

Den 22. september 1941 undertegnet Adolf Hitler et direktiv, utarbeidet av General Valismont.

Dekretet fikk nummer 1.a.1606/41, og hadde tittelen «Byen Petersburgs fremtid».

Det lød:

1. Der Führer har besluttet å utslette byen Petersburg fra jordens overflate. Etter Russlands nederlag vil det ikke være den ringeste grunn til at denne store byen skal eksistere i fremtiden. Finland har også meddelt oss at det ikke er interessert i at denne byen fortsatt skal eksistere like ved landets nye grenser.

2. Marinens tidligere anmodninger om at verftene, havne- og marineanlegg må bli bevart, er kjent for OKW. På bakgrunn av de generelle beslutninger angående Petersburg er det imidlertid ikke mulig å etterkomme disse anmodninger.

3. Det er hensikten å blokke byen fullstendig, og ved hjelp av artilleriild av alle kalibere og uopp-hørlig bombardement fra luften å jevne den med jorden.

Dersom dette skaper en situasjon i byen som fører til anmodninger om kapitulasjon, vil disse anmodninger bli avslått.

10 dager før direktivet ble undertegnet sto allerede tyskerne i forstadene til Leningrad.

Da hadde de inntatt Krasnoje Selo, Petershof, Strelna og Duderhofhøydene. Og de stormet videre til Uritsk, og klarte på kort tid å ta flere landsbyer i utkanten av Petersburg; Konstantinovska, Sosnovka og Finskoje Koirovo.

Fra klokketårnet i den gamle kirken i Pulkovo

Skarpskytteren Anatoni og reiselederen Irina.

kunne russerne se hele slagmarken, der tyske stridsvogner rykket frem i små grupper på tre eller fem, og bak stridsvognene infanteriet.

Det var her, på Pulkovohøydene, en seksti meter høy åskam sydvest for Leningrad, at marskalk Sjukov avla ed på, at hvis offiserene i 5 frivilligdivisjon ikke klarte å gjenerobre frontens viktigste stillinger, skulle de ende sine liv i en straffebataljon.

Stillingene var likevel ikke gjeninntatt da Den norske legion noen måneders senere avløste tyskerne.

Her kjempet legionærene sin innbitte kamp, - og gjennom ett år var de et av de sterkeste ledd i jernringen rundt Leningrad.

Byen lå så nær, så nær, - og fra skyttergravene hadde nordmennene nærmest en følelse av at de var bare noen steinkast fra St.Isakskatedralen og den store kranen, populært kalt «kamelen», som sto på skipsverftet «der bor-te».

Våre artillerister kunne

se mere gjennom sine kikkerter: Admiralitetet, broene over Neva og et endeløst panorama av tak, skorsteiner og kupler.

Det var bare naturlig at legionærene ofte stilte seg spørsmålet om de ville få oppleve sluttkampen, og seiersmarsjen gjennom byen som lå foran dem. Og flere spørsmål fulgte; ville de etter seieren kunne oppnå fred og forsoning med menneskene i byen, - de overlevende etter krigshistoriens verste tragedier.

Adolf Hitlers dekret om utslettelse av byen trodde de ikke noe på. Krig er ondskap, men selv ondskapen har sin begrensning.

Det gikk da heller ikke slik.

Tyskland tapte krigen, og i ettertid viste det seg at Hitlers dekret var et tåpelig skremmeskudd, som ga Leningrads befolkning ytterligere krefter til forsvaret av byen de elsket.

Utrolig nok: Det var nettopp disse, byens forsvarere, som var først ute med sine utstrakte hender etter krigen. Med ønsket om fred og

forsoning kom de sine tidligere fiender imøte.

I 1993 var det således en russisk veteranforening i St.Petersburg, «Die Versöhnung», som søkte kontakt med frivillige fra den annen side. Legion Flandern tok imot de utstrakte hender, og fikk et godt og positivt samarbeide med foreningen. Senere har frivillige fra flere land sluttet seg til, deriblant norske legionærer. Dette resulterte i at det både i 1995 og 1996 ble arrangert legionærturer til St.Petersburg. De to turer ble fulltreffere, og da en av ildsjelene bak oppleggene, Oddvar Halbostad, tok initiativet til en tredje tur, ble det igjen rift om plassene.

Turen startet på Fornebu flyplass den 30. mai i år, - og gjennom en uke fikk legionærene blant de omkring førti interesserte deltakere virkeliggjort den drøm de hadde hatt gjennom over 50 år; en fredfull inntakelse av byen St. Petersburg, et gjensyn med kampfronten, forsoningstreffet med tidligere motstandere og høgtidsstunden for de falne.

Det var en blid og smilende guide som møtte oss på Pusjkin flyplass. Irina het hun, og etter utsagn fra deltakere på de to tidligere legionærturer kunne vi ikke få en bedre los.

Det stemte.

Irina viste seg å være perfekt i sin jobb, der hun med sitt feilfrie norsk ga oss alt av sitt nære kjennskap til St.Petersburgs historie i fortid og nåtid. Alltid var hun med oss, - fra den tidlige morgenstund til de sene ettermiddagstimer, og ut fra sin viten om vår «rolle» under krigen, ledet hun oss til de steder vi hadde størst interesse av å se.

Hun var stolt av byen sin, men skjulte ikke sin fortvilelse over tidens tilstander med arbeidsledig-

het, utbredt alkoholisme og et sosialt system som ikke fungerte. Hva som kanskje mest plaget henne, var likevel resultatene av vestens investeringer i handel og industri, som ga seg utslag i bl.a. den hestlige, illrøde Coca-Cola-reklamen som dekket fasadene på de gamle, erverdige bygninger i centrum, og som hun mente, snart ville dukke opp på de historiske kupler, - ja, kanskje også på bronsehesten til tsar Peter, hvor dikteren Pusjkin har skrevet:

«Hvor flyr du hen, du stolte hest, og hvor vil dine hover trede?»

Ja, hvor?

Irina levde og åndet for byens keiserlige prakt, - en prakt som hadde tatt sin begynnelse da Peter den store begynte å senke massive peler ned i Nevaelven med titusenvsvis av menneskeliv i driftsutgifter, for først å bygge Peter Paulfestningen, og siden boulevardene og de åpne plasser med all den grandeur som hadde skaffet byen tilnavnet: Nordens Venedig.

Hun ivret også svært for å ta vare på de små, men kraftfulle minner fra beleiringen. I en av gatene på Nevski Prospekt, byens sentrum, viste hun oss f.eks. de blå og hvite skilter fra den tid, hvor det sto: «borgere»: Under beskytning er denne siden av gaten den farligste».

Irina kunne fortelle at skiltene blir frisket opp med maling hver vår. Av de mange steder hun førte oss på vår rundtur i byen, var også Piskarenski kirkegård hvor en stor del av de omkring 1.500.000 (halvannen million) dødsopfre fra beleiringen ligger begravet. Her, ved siden av den evige flammen, var forfatterinnen Olga Berggolts ord hugget inn i steinen:

(Forts. side 5)

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: Post0808.51 64504. Bank6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG

ISBN 0802-9652

HISTORIENS DOM

En fjern sommerdag i historietimen. Luften størknet av pedagogikk og varme. Selv Neros sadisme fikk ikke det meget omtalte «fine barnesinn» til å reagere særlig.

En blodtørstig elev, inspirert av atmosfæren, spiddet en død flue, for deretter å dyppe den i blekkhuset ... Derimot våknet vi og grøsset stort da vi fikk høre hvordan Nero korsfestet de kristne for å arrangere en virkningsfull fakkelallé til hagefesten. Rommertidens bloddrypende tyrann, kalt selve «dyret i åpenbaringen», som gjennom senere århundreder ble slaktet i hver hederlig historiebok. (Selv om det er kommet atskillige «dyr» etter ham).

Men dette inntrykk fra Neros hagefest ble sitende i oss ut gjennom ungdommens år, inntil vi forlot Rider Hagard og Jules Verne for å fordype oss i litteratur av en noe mer lødig art.

Vi tok bl.a. fatt i biografiene. Blant disse fikk vi erfare av f.eks. Nero hadde andre hobbies enn å tenne på de kristne. Arthur Weigall forteller således at Nero var en godhjertet mann, gavmild og snill. «Faktum er», sier han «at den fordomsfrie historiker stilles overfor uomtvistelige beviser på Neros store popularitet». På sine lange fravær fra Rom sang og spilte han seg inn i folkets hjerter, mens det sydet av intriger i senatet. Hadde ikke mamma Agrippina hatt slik makt over ham kunne muligens verdenshistorien ha fått et annet forløp.

«Historiens dom» vil til enhver tid være avhengig av dem som skriver den. Men det er en dom som alltid vil appellere seg selv. Nye historikere og biografer tar den opp til revisjon med nye tolkninger av liv, politiske hendelser og livsverk. Snart med skarpe, nådeløse støt, snart med toleransens milde vurdering.

Så gjelder det da for auditoriet å lytte seg best mulig frem til ny sannhet. Høre anklagene, høre forsvaret. Det må selv redigere rettsbelæringen og søke å avgi den individuelle kjennelse som harmonerer med klarsyn og moralsk sunn dømmekraft.

Enkelt og greit, inntil vi leste historikeren, professor Hans Fredrik Dahls artikkel i «Nytt Norsk Tidsskrift», der vi blir kjent med at selv den historikergenerasjon som er kommet til etter krigen ikke kan legge kilder som står Nasjonal Samling til grunn for spørsmål i forbindelse med okkupasjonstiden. I professorens artikkel heter det: «Hvis en saksfremstilling som gjenspeiler ofrenes og de pårørendes versjon er trykt i NS-avisen Folk og Land etter krigen, så er dette diskvalifiserende for opplysningene i seg selv. Kon-

*Bjørn Østring fyller 80 år:***"Å ELDES ER BARE EN DÅRLIG VANE"**

Da Bjørn Østring for omkring 10 år siden gikk inn i pensjonistenes rekker, fikk han et spørsmål fra en tidligere kollega som neppe kjente ham særlig godt:

«Hva vil du nå gjøre, når du får så uendelig mye fritid?»

Bjørn Østring ble himmelfallen. Et så sinnforvirret spørsmål. Han som alltid hadde levd i konstant tidsnød, noe som så visst ikke ville bedres når han heretter skulle «nyte sitt otium». Tvert om.

- Å eldes er bare en dårlig vane, sier han til oss under en hastig morgenprat.

- Forskjellen mellom dette å leve og å eksistere avhenger nemlig helt av hvordan fritiden nyttes.

Selv har han nyttet den godt, svært godt, og som overskrift på vår omtale av ham, burde vel helst stått: «Et liv i fedrelandets tjeneste».

Det hele begynte i 1933, da han som så mange gode nordmenn tok imot Vidkun Quislings invitasjon til å være med på dannelsen av en nasjonal, antikommunistisk bevegelse: Nasjonal Samling.

Helhjertet og full av begeistring fulgte han opp, og ble en av Vidkun Quislings nære medarbeidere. Et medarbeiderskap som var- te helt til siste slutt.

sekvensen av en slik holdning til kildene må bli at for en rekke spørsmål fra norsk historie 1940-45 er det ikke legitimt å søke andre kilder eller følge andre problemstillinger enn dem domstolene la til grunn i sine kjennelser for femti år siden - en påfallende innsnevring av det man skulle tro var en yrkeshistorikers naturlige ståsted».

Ganske sjokkerende, ikke sant, at norske historikere og forskere lar seg presse til en uvederheftig historieskrivning, der en stor folkegruppes fremstilling av norsk okkupasjons- historie utelukkes.

Det undrer oss likevel ikke, etter at INO og Folk og Land i en årrekke har ført klare beviser for sine påstander i forbindelse med okkupasjonstiden og årene etterpå.

Alt er ikke sagt om denne sak. Det lover vi.

Den første tid under okkupasjonen ble Bjørn Østring landsleder for partiets ungdomsfylking, (NSUF) som vokste seg frem til å bli en av tidenes største og best styrte ungdomsorganisasjoner.

Her var det et aktivitetsprogram som fenet de tusener av gutter og jenter, her var det disiplin og orden i rekkene, her ble ungdommene styrket i troen på egen verd. Her var fremtiden.

Men Bjørn Østring følte at hans plass var ved fronten.

Da oppfordringen kom om tjeneste i Den norske legion, meldte han seg straks. Faren fra øst var overhengende, og kampen mot kommunismen den viktigste oppgave.

Som forsvarsvenn fra guttedagene mente han nok også at norske frontkjemper her hadde sjansen til å danne stammen i det forsvar som ville komme etter krigen, - og da sammen med aktive soldater fra den annen side. Det ble ikke slik, dessverre.

Etter kapitulasjonen har Bjørn Østring jobbet hardt for å få frem den korrekte fremstilling av norsk okkupasjonshistorie. Han har aldri kvidd seg for å ta direkte kontakt med annerledes tenkende, for å få frem deres oppfatninger, og i flere tilfeller er det

lykkes ham å få til et samarbeide. For å stå mest mulig fritt i dette arbeide har han frasagt seg alle tilbud om tillitsverv i INO og underliggende organisasjoner, noe han mener er riktig.

Selv folk på den annen side skal ikke ha vekslet mange ord med Bjørn Østring, for de blir klar over at han er en mann med stor politisk og okkupasjonshistorisk innsikt.

De har fått visshet for at han ikke bruker sin viten til å fremsette uforgripelige påstander, og hans innlegg i de politiske samtaler er preget av den beskjedenhet som kjen- netegner kultur og dan- nelse.

Han liker å lete etter ord, og hans tale blir derfor velformet og distingvert.

Den 23. september fyller Bjørn Østring 80 år.

Ung av sinn, med vettet i behold, er han en av de få av oss som ikke snakker om nedtrapping.

Kjenner vi ham rett vil han ennå i flere år plages av tidsnød, og vi vil fortsatt oppleve ham som et arbeidsjern, der hans arbeide monner mer enn det larmer.

Vi er så mange, mange som vil sende sine tanker til ham denne dag, og minnes alt hva han har betydd for oss gjennom gode og vonde år.

Kanskje ønsker noen å sende ham en personlig skriftelig hilsen?

Send den under adresse: FOLK OG LAND, postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo. Merk konvolutt. «Bjørn».

K.B.S.

**Abonner
på
Folk og Land
til et ungt men-
neske!**

Ikke bare sort/hvitt ET SVAR TIL JOHN SAND

Av John Sand

For en tid siden bragte Folk og Land en kort omtale av Max Manus. Etter min mening ga omtalen et altfor unyansert bilde av ham. Det faktiske forhold er jo at da den kjente NS-mann Walter Fyrst - etter endt soning - hadde store problemer med å få seg arbeide, oppsøkte han Max Manus som ansatte ham i reklameavdelingen i det kontormaskinfirma Manus drev i Oslo. Da Fyrst i 1981 ga ut sin erindringsbok «Min sti» skrev Manus på bokens omslag bl.a.: «Jeg synes det er riktig at Walter Fyrst gir ut sine erindringer. Vi lever i et fritt land. Og jeg gleder meg til å lese hans bok.»

Også det referat som Folk og Land ga av biskop dr. Lønnings foredragsmøte for INO var altfor negativt og kunne virke fornærmende overfor dr. Lønning. Man må aldeles ikke overse at han holdt en utrolig vakker minnetale da han i sin tid som biskop i Borg forrettet ved Axel Stangs gravferd. Fordi tidligere NS-folk - med svært få unntak - har unnlatt å beriktige den feilaktige fremstilling som de såkalte faghistorikere har gitt om okkupasjonstiden kan det konstateres at dr. Lønning ikke har noen innsikt i norsk okkupasjonshistorie. Men at han er en mann med et åpent sinn bør ingen betvile.

På begge sider av frontlinjene hersker det en utrolig historieløshet og en rekke vrangforestillinger gjør seg gjeldende hos begge parter.

Etter min oppfatning er det på tide at tidligere NS-mennesker innser og erkjenner at det ikke er **virkelige** motstandsfolk som har stått i spissen for den gemene forfølgelse mot NS. I okkupasjonstiden hadde Norge bare en virkelig konsekvent motstandsmann. Det var overlege Johan Scharffenberg.

Også i den tid da ledende menn gikk inn for lojalt samarbeid med tyskerne, sto Scharffenberg fast. Ingen har vel dyktigere eller mer energisk gitt «rettsoppjøret» en drepende kritikk. Da den høyt dekorerte motstandsmann Erik Gjems-Onstad - i den tid han var stortingskandidat for Anders Langes Parti - ble spurt om han ville ta mot stemmer fra tidligere NS-mennesker, svarte han: «Ja, de folkene har fått mer enn nok.» Meg bekjent er advokaten den eneste stortingskandidat som har våget å besvare det nevnte spørsmål med et klart ja. En like kjent motstandskjemper, major Svein Blindheim, er vel den nordmann som mest energisk - gang på gang - med bestemthet har hevdet og skrevet at den faktiske krigstilstand mellom Norge og Tyskland opphørte i og med Norges betingelsesløse kapitulasjon i juni 1940. I forbindelse med det såkalte frigjøringsjubileum i 1995 skrev

den kjente skolesjef i Bærum, Thorleif Øisang, en fremragende kronikk i Aftenposten «Spar oss for overdrivelser.» Øisang var medlem av Milorg. Både han og Gjems-Onstad har i senere år ført en energisk kamp for å bevare norsk kultur og for å vareta viktige norske nasjonalverdier. I disse dager har også en annen kjent motstandsmann Erling Rønneberg fått inntatt en lang artikkelserie med en nøktern fremstilling av norsk okkupasjonshistorie. Det er avisen Østlandets Blad som har tatt inn artikkelserien.

Mine årelange studier av norsk okkupasjonshistorie har til overmål gjort det klart at det grovt ulovlige «rettsoppjør» ikke i første rekke var reelle motstandsfolks oppgjør. De som fra 9. mai 1945 og utover ropte høyest «korsfest, korsfest» var folk som selv hadde meget urent mel i posen. Dette er noe redaktøren bør ha klart for seg.

Folk og Land må ikke synke ned på Arnfinn Molands nivå.

Har John Sand latt seg misforstå?

Av Hakon Warendorph

Det er en formulering i John Sands velformede og til dels betimelige innlegg i dette nummer, jeg har fått anledning til å sette et spørsmålstejn ved. Han synes å mene at NS-folk har unnlatt å beriktige "autoritetenes" historiefremstilling og også for en stor del er historieløse.

Det er vel få miskjente som i større grad enn NS-folk har arbeidet for å gjøre sine meninger kjent og sine begrunnelser dokumentert. Det er også få som har møtt større vanskeligheter når de har villet imøtegå beskyldninger, få medieplass til sine dokumentasjoner og muligheter til utgivelse av slikt stoff.

Ad. historieløshet. Det er knapt noen gruppe i Norge som har gjort så meget for å sette seg inn i den historien som angår den og som de ønsker å ha en mening om, som de rammede av rettsoppjøret.

Det er vel også kanskje litt stridt å belaste NS-folk for ikke å ha gitt professor og biskop Per Lønning personlige korrekter til den vedtatte del av historien som omfatter mellomkrigstiden, krigen 39-45 og oppjøret etterpå. Det ville være å frata en av etterkrigstidens mest markante og aktive samfunnsdebattanter både evne og vilje til å orientere i de tema han engasjerer seg.

Av Kjell Blich Schreiner

Som avisens redaktør i (jeg har strøket ordet: 70-årene, storparten av 80-årene og nå, i 1997, vil jeg hevde at Folk og Land ikke har spart på lovord til motstandskjempere som har vist redelighet og nøkternhet under «oppjøret» med oss.

De fleste av de personer John Sand trekker frem har fått sin honnør, og i rekke og rad kan jeg nevne flere.

Å gå så langt som John Sand gjør i sine oppfatninger av motstandskjempernes holdninger, kan jeg likevel ikke.

La meg nevne Max Manus, og hans forhold til Walter Fyrst.

Det er ingen hemmelighet at den kjente motstandsmann stilte strenge

«De to Linge-karene Knut Haukeli og Max Manus sa mange kloke og gode ord i sitt TV-program 9. oktober. Disse som selv hadde satt inn alt, viste en sjelden toleranse overfor oss som var på den andre siden og de protesterte bl.a. sterkt mot forfølgelsen av våre barn. Og vi merket oss at Max Manus vet det samme som vi: Det er «de siste dagers hellige», de som ble «helte» helt på tampen av krigen som er særlig flittige til å forfølge oss. Vi håper mange av denne typen hørte disse sannhetens ord.»

I dette tilfelle pene og fortjente ord til motstandsmannen, men jeg spør: Er vi kommet så langt at det ikke er så meget handlingene i seg selv, men **rekkefølgen** av disse, som er avgjørende for bedømmelsen av våre motstandere?

Jeg kan ikke tro at en historiker jeg setter svært høyt, John Sand, mener det.

Referatet som Folk og Land ga av biskop Per Lønnings foredrag i INO var negativt og kunne virke fornærmende på ham, bemerker John Sand i innlegget.

Ja, det er mulig at refe-

John Sand kjenner den litteratur som er kommet ut fra "vår" side, og han har selv bidradd på en fremragende måte til å gi alle interesserte "bak-

(jeg har strøket ordet: «hjerteråe») betingelser for at Walter Fyrst skulle få en jobb i firmaet Max Manus drev.

Disse gikk ut på en tilkjenneivelse av dyp anger over medlemskapet i Nasjonal Samling, - og en kraftig fordømmelse av Vidkun Quisling, som Walter Fyrst hadde gitt sin troskapsed til.

Presset av bl.a. familiens elendige økonomi måtte Fyrst kapitulere, og han godtok betingelsene.

Trass i dette:

Folk og Land har i ettertid rost Max Manus. I en lederartikkel i oktober 1977 skrev vi, i forbindelse med et fjernsynsprogram, følgende:

ratet var negativt, men det kunne ikke ha vært skrevet annerledes, ut fra vår spør: Er vi kommet så langt at det ikke er så meget handlingene i seg selv, men rekkefølgen av disse, som er avgjørende for bedømmelsen av våre motstandere? Jeg kan ikke tro at en historiker jeg setter svært høyt, John Sand, mener det. Referatet som Folk og Land ga av biskop Per Lønnings foredrag i INO var negativt og kunne virke fornærmende på ham, bemerker John Sand i innlegget. Ja, det er mulig at refe-

ratet var negativt, men det kunne ikke ha vært skrevet annerledes, ut fra vår spør: Er vi kommet så langt at det ikke er så meget handlingene i seg selv, men rekkefølgen av disse, som er avgjørende for bedømmelsen av våre motstandere? Jeg kan ikke tro at en historiker jeg setter svært høyt, John Sand, mener det. Referatet som Folk og Land ga av biskop Per Lønnings foredrag i INO var negativt og kunne virke fornærmende på ham, bemerker John Sand i innlegget. Ja, det er mulig at refe-

Biskopen fornærmet? Nei, langt fra.

Kjenner vi ham rett gledet han seg over å finne et referat uten hykleriske omskrivninger, eller det vi kaller **jatt**.

grunn for egne meninger". - Også den av undertegnede høyt respekterte biskop.

Det er viljen som det gjelder...

Legionærer på . . .

(Forts. fra side 2)

Her ligger Leningrads folk, her ligger borgerne-menn, kvinner og barn - og ved deres side Den røde armés soldater som gav sitt liv for deg, Leningrad, revolusjonens vugge. Vi kjenner ikke tallet på dem som ligger under steinen.

Men deres edle gjerning, den skal hedres: La ingen glemme, la intet være glemt»

Under vår vandring på let etter de gamle skyttergraver falt turen, som planlagt, innom Krasnoje Selo. Det ble et av de store høydepunkter, der vi fikk overvære en vakker og minnerik gudstjeneste i «vår» blå kirke.

Her var gammel og ung fra landsbyen møtt frem i sin fineste stas, og vi norske strevde som best vi kunne med å følge de gamle katolske skikker.

Den blå kirken i Krasnoje Selo betyr noe spesielt for oss legionærer. Under fronttjenesten sto den der som et kjennetegn på kjærlighet og trygghet, og bortsett fra blåfargen minnet den nok også om de små bygdekirker hjemme i Norge.

I den lille landsby har befolkningen et spesielt fint forhold til de tidligere norske frivillige, da det gjennom den lokale krigshistorie sies meget om legionærenes eksemplariske fremferd under krigen.

I den forbindelse bør vel nevnes at presten i «vår» blå kirke, hver uke ber for de nordmenn som er begravet i området.

Et høydepunkt var også besøket på et barnehjem i St.Petersburg. Med minnene om de hundreder av uttsultede barn, og langkjelkene med barnelik, som legionærene hadde møtt på sin veg til fronten, var det naturlig med et slikt

"Den blå kirke"

programinnslag. Barna jublet av glede over besøket av disse fremmedtalende «onkler» og «tanter», som kom overlesset med leketøy, klær og godterier. Vidunderlige skjønne barn som gjorde et sterkt inntrykk på oss alle, der de klamret seg til den enkelte, higende etter kjærlighet og godhet.

Barna ga oss så meget under besøket, atskillig mere enn hva vi hadde gitt dem, og i ettertid vil vi nok ofte tenke på disse små skapninger, som livet og tilstandene i Russland har ført så ille med.

Med tanken på spalteplassen i vår lille avis, er det vanskelig å få med seg alt av de opplevelser turen til St.Petersburg ga oss.

Vi kunne ha fortalt om ferden til Novgorod, besøket i Peterhof, Eremitasjen, høytideligheten ved minneplassen for de ukjente soldater, (også norske) der «Folk og Land»s redaktør talte, båtturen på Neva, hvor det bl.a. var show ombord, hvor en av våre deltakere, Jørgen K. Høve, overtok det hele med sine glimrende danseprestasjoner. På neste tur finner vi ham kanskje som fast ansatt der?

Videre i rekken av besøk kan vi nevne besøket på et krigsmuseum med montasjer og oppslag om Den norske legion, og vi kunne nevne sirkus og ballettforestillinger. Selvfølgelig besøkte vi Pusjkin, den nære forstad til St. Petersburg, hvor legionærene lå

før de gikk i skyttergravene. De var her innkvartert i selve Katarinapalasset, og i bygninger tett ved. Et par av deltakerne fra 3.kp. kunne stolt fortelle at de hadde hatt tilhold i Katarinas soverom, men ble avspist med at hundreder av mannfolk hadde gjort det samme i hennes levetid.

Det var i Pusjkin de norske legionærer reddet hundrevis av barn fra sultedøden, ved å dele sine relasjoner med dem. Stakkars den legionær som ikke gjorde det. Og kokkene ved feltkjøkkenet gjorde sitt. De overløt barna den mat som ble tilovers, og som egentlig skulle gå som påfyll til de sultne krigere.

I St.Petersburg bodde vi på hotell «Moskva», som dekket et helt kvartal, like ved Neva. En praktfull bygning inneholdende 770 gjesterom, og spisesal for 1500 gjester.

Servicen i den digre spisesal lå på laveste plan og ville i Norge fått gjestene ut av kontroll. Slik er det på de fleste spisesteder i Russland, noe som kan tilskrives servitørens elendige lønnsforhold.

Likevel; deltakerne på St.Petersburgturen hygget seg på hotellet, der de hver kveld okkuperte en av salongene for evaluering av dagens program, - med noggo attåt.

Så kom avslutningen på det hele:

Til avskjedsmiddagen, som besto av russiske nasjonalretter, var innbudt de lokale ledere for «Die Ver-

söhnung» og naturligvis den tidligere røde soldat og skarpskytter, Anaton, som selv kalte seg «Bom bom». Under krigen lå han sytti meter bortenfor oss med geværet sitt.

Nå er fredfull, jovial kar, opptatt av forsonings-tanken. Flere ganger ga han uttrykk for nødvendigheten av freds- og vennskaps-treff, og som han presiserte: «Frivillige som er villige til å ofre livet for det de tror på, må vekke respekt hos motparten».

Under oppholdet i St.Peterburg var han vår veiviser ute i de tidligere frontlinjer, og under veis skildret han sine opplevelser på den annen side.

Ved middagen ble Oddvar Halbostad takket for initiativet og det store arbeidet han hadde nedlagt under forberedelsen til turen. Bjørn Østring fikk takk for den nytte vi fikk dra av hans krigshistoriske viten, og en honnør gikk til vår alles «sprettball», «Sigg», for hennes praktiske hjelp under turen, hvor hun sto på hele tiden.

Den største hyllest gikk likevel til vår guide, Irina, som hadde jobbet langt utover oppdraget hun hadde fått, og som sørget for at vi fikk de rette kontakter med russere vi ønsket å treffe. Lederne for lokalavdelingen av Die Versöhnung ble under middagen overrakt blomster og vakre tegninger av norsk natur, utført av kunstneren Nils Bakstad, som deltok på turen. Det samme fikk «Bom Bom» Anaton, mens Irina fikk både blomster, kunstverk og en velfortjent pengesum, samlet inn blant deltakerne.

Snipp, snapp snute, - så var eventyret ute?

Nei, det var ikke det. Møtet med våre tidligere fiender vil vi alltid bære med oss. Håndslagene vi ga hverandre var ekte, og en bekreftelse på at ønsket om full forsoning mellom partene snart ville bli innfridd.

La oss tro det, og samlet gjøre alt for at det skjer.

STATSRÅD STALINIST

I «Vårt Land» den 25. juni leser vi:

Gerhard Helskog er en ung mann, og derfor synes han det er urimelig å ha en justisminister som på syttitallet var en glødende tilhenger av Stalin. Vi gamle er vante med å bli styrt av folk som i unge år satt bak murene for oppvigleri, og som hadde tenkt å gjennomføre revolusjonen med litt vold og sånn. Arbeiderpartiet var jo en periode organisatorisk knyttet til Sovjetunionens kommunistiske parti.

Her hersker neppe likhet for høyre og venste. En person som på syttitallet gikk rundt med kjepp og banket innvandrere, ville neppe hatt store muligheter. Det er noe ganske annet med hyllest av Stalin, en mann som myrdet millioner.

Ifølge den såkalte avisen Søndag Søndag legger gamle marxistleninister press på justisministeren for å få henne til å hente Pol Pot hjem til sikkerhet i Norge. De to kunne da delta i interessante rundebordsamtaler om hva det var som gikk galt.

En nyttig repetisjon . . .

(Forts. fra side 8)

å repetere litt når årene går og skaper avstand, så kjøp og les! Jeg hitsette, for å forsterke denne anbefaling, min lille hyldest til den uredde forsker/forfatter. (Fra «Det originale hjørnet» i FoL)

Sannhetsjegers spydodd søker inn blant gamle skrift og bøker. Inn i reolenes støvede kratt sender han lys over fortidens

natt, finner sitt bytte og haler det frem, skjenker det livet, trossende dem som ønsker sannheten gulnet og glemt som hadde løyet og jukset og gjemt.

Søkerens lodd er fortærende tungt. Søkerens sinn så ustoppelig ungt.

Skal kilder velges . . .

(Forts. fra side 1)

de massedrap som fulgte.

Her hjemme fikk vi i fjor den første bok om krigen i Norge som brakte opp påstanden om at det fra hjemmefrontens side ble brukt tortur under motstandskampen, ved siden av likvidasjoner i større omfang enn de offisielle etterkrigstall viser. Bare ordene «tortur i hjemmefronten» virker sjokkerende for norske ører, som en umulig sammenstilling av ord. Likevel er det naturlig å tematisere slike ting i dag selv om det selvfølgelig vekker diskusjon. Hadde bind 6 av det omfattende samleverket *Norge i krig* fra 1986 blitt skrevet i dag, ville nok forfatterne ha behandlet dette emnet. For ti år siden gjorde de det ikke, og de ble heller ikke kritisert for ikke å gjøre det. Så fort har endringene gått.

Moral og moralisering

Begrepet om relatering, og den virksomhet som historisk komparasjon innebærer, rommer også en moralsk dimensjon. For ikke bare historiske oppfatninger, men også menneskelige følelser er lagt ned i bestemte én-polare oppfatninger, og vil bli utfordret når den allierte historieoppfatningen forvitrer.

Det er ingen tvil om at norske motstandsfolk og deres etterlatte kjenner seg følelsesmessig krenket over påstanden om at likvidasjoner de utførte kan ha vært folkerettslig tvilsomme. Kommunistiske motstandskjempere vil på sin side opprøres over sidestillingen av Hitler og Stalin: Bare påstanden om at Hitlers overfall på Sovjetunionen kanskje ikke var den eneste planlagte aggresjon, innebærer en krenkelse av deres antifascistiske verdensbilde. Slike følelser blekner likevel mot hva de overlevende jøder etter *die Endlösung*

må gjennomgå, i det sorgarbeid de er dømt til å gjennomføre. De krenkes utvilsomt av relateringen av deres Shoah med andres tilintetgjørelser. Den gang Auschwitz-museets ledelse fjernet steinplatene med opplysningen om de fire millioner døde i leiren, og i stedet estimerte antallet til 1,2 millioner, uttalte lederen av det jødiske sentralråd i Tyskland, Heinz Galinski, at denne handling var «en forhånelse av Holocausts ofre» - «eine Verhöhnung der Opfer». En uttalelse full av smerte, falt i en opprivende stund, umiddelbart forståelig for alle. Men skulle den derfor medført arbeidet med å bringe sannferdige informasjoner ble stanset?

Følelsesmessige krenkelser på fortidens vegne er en realitet alle ser. Atskillig vanskeligere er å fastslå hvilken vekt denne realitet skal ha. Skal et historisk argument om fortiden erklæres ugyldig dersom det krenker nålevende personer? Dette spørsmålet ble på en interessant måte aktualisert i Norge vinteren 1996-97, under den debatten som fulgte utgivelsen av Egil Ulateigs bok.

Det er å vente at de overlevende reagerer overfor en kritisk journalist som skriver om de drap som ble begått under krigen ut fra en annen synsvinkel og et annet kildegrunnlag enn det aktorene selv representerer - tyske og norske politikilder fra etterforskningen dengang, samt versjonen til ofrenes pårørende. Det er ikke til å unngå at versjonene spriker. Det dreier seg om over ett hundre uoppklarte drapssaker - alle er enige om at tallet ligger minst dobbelt så høyt som oppgitt etter krigen - og i nesten hver eneste av disse sakene har motstandsgruppene sin versjon av hendelsene, politietterforskningen eller de pårørende etter de likviderte sin. Muligheter for feil og misforståelser er selvfølgelig også

til stede i rikt monn. Diskusjoner som blander fakta og følelser i så måte, kjennes fra alle besatte eller okkuperte land etter krigen. Den danske «stikker»-debatten, som dreide seg om kanskje så mange som 400 likvidasjoner av antatte angivere «stikkere»), mot våre mellom 100 og 200, har forøvrig vært atskillig mer turbulent enn hva vi har opplevd i Norge. Likevel er det noe ved den norske debatten som får en til å stusse. Det gjelder ikke veteranene, hvis reaksjon er vel forståelig, men den historikergenerasjon som er kommet til etter krigen, utdannet i 1960- og 70-årene. En av forskerne herfra anser for eksempel at i spørsmålet om okkupasjonstidens likvidasjoner kan man ikke legge kilder som står Nasjonal Samling nær, til grunn. Hvis en saksfremstilling som gjenspeiler ofrenes og de pårørendes versjon er trykt i NS-avisen Folk og Land etter krigen, så er dette diskvalifiserende for opplysningene i seg selv. Konsekvensen av en slik holdning til kildene må bli at for en rekke spørsmål fra norsk historie 1940-45 er det ikke legitimt å søke andre kilder eller følge andre problemstillinger enn dem domstolene la til grunn i sine kjennelser for femti år siden - en påfallende innsnevring av det man skulle tro var en yrkeshistorikers naturlige ståsted.

En annen historiker har sterkt fordømt Ulateig for at han i sin fremstilling av okkupasjonsmaktens syn på folkeretten, har lagt en tysk kilde til grunn, skrevet av en nasjonalsosialist som ble domfelt for krigsforbrytelser. Å bruke et slikt dokument skal være å gå nazismens ærend. Man må virkelig spørre; hva slags kilder skal man da kunne bruke, for å dokumentere okkupantens syn?

En tredje historiker har kort og godt erklært at han

finner det «fysisk kvalmende» at det i det hele gjøres forsøk på å se saken fra denne siden, idet han fordømmer som forkastelig overhodet å skrive om emner fra den andre verdenskrig under tilnærmet upartisk synsvinkel, som om det var «to bokser i en ring». En fjerde har uttrykt moralsk indignasjon over den «relativisering» som opptrer når tyskernes bruk av tortur og gissel-skyting i Norge sammenliknes med tilsvarende fenomener i andre land og krigssituasjoner. Den som advarer mot slik komparasjon, er selv forsker ved Institutt for forsvarsstudier.

Holdninger som disse er i og for seg i tråd med mange veteraners syn, og virker velkjent fra mange års «krigsdebatt» i Norge. I dag må det reises spørsmål om det er klokt å anlegge et såvidt fundamentalistisk perspektiv. Det er jo umulig å tenke seg en omtolkning av den art vi nå står overfor med Nürnberg-systemets fall, uten at det oppstår følelsesmessige reaksjoner. Nettopp derfor skulle man tro at det var av betydning å forsøke å skille de moralske fra de historiefaglige argumenter, spesielt der hvor en moraliserende holdning vil begrense snarere enn å utvide kildegrunnlaget og innsnevre fortolkningen av okkupasjonstidens hendelser.

Berlinmurens fall . . .

(Forts. fra side 1)

Den danske generalløytnant Kjeld H. Hillingsø var en av dem som fikk se kartene hvor den danske regjerings- og forsvarsledelsens hemmelige hovedkvarter var tegnet inn i minste detalj. Sine inntrykk ga han videre til Berlinske Tidende i slutten av februar i år.

En nærmere studie av øst-tyskernes arkiver har vist at en i Warszawa-pakten visste det meste om

vårt naboland i sør. Som Hillingsø sier under en samtale forleden:

-Selv den jyske divisjons motangrepsplan med de danske «Stay Behind»-gruppens topphemmelige plassering var minutiøst inntegnet på etterretningskartene i Berlin. Sammen hadde polske og sovjetiske styrker utforsket strender hvor man fra amfibiefartøyene kunne vade i land i en lynkrig. Den polske marineinfanteridivisjonen hadde kurs for å gjøre sine offiserer kjent med dansk geografi. Polske lystseilere grunnstøtte svært ofte, forteller Hillingsø, og alltid utenfor nøkkelområder og gode landgangssteder.

Atomvåpen

I de såkalte scenariene går det klart frem at en ventet å bruke atomvåpen i en tidlig fase i en krig mot Danmark og øvrige land i Vest-Europa. Atomvåpene skulle sikre momentet i angrepet og sette militære installasjoner ut av spill. Mens Hiroshima- og Nagasaki-bombene var på 20 kilotonn, arbeidet Warszawa-pakten med ladninger på 5-200 kilotonn på slagmarken, forteller general Hillingsø.

Øst-tyskerne var åpenbart «beste gutt i klassen». Ifølge Hillingsø, som blant annet foreleser om strategi ved Det danske Forsvarsakademi, trente øst-tyskerne frem til midten av 80-årene utelukkende på angrep. Etter noen års arbeid med et defensivt forsvar, var de fra 1988 av tilbake i angrepskrigen i sine krigsspill. I grensen mot vest var det bygget opp lagre med drivstoff til 90 dagers forbruk og ammunisjon for 50 dager.

Fremføring av ytterligere ammunisjon var klargjort.

Øst-tyskerne hadde 11 divisjoner med 10.000 mann i hver, hvorav seks divisjoner til enhver tid var reiseklare. De øvrige kunne mobiliseres på 72 timer.

Egen krigsorden

Det som fikk de besø-

kende til å tenke nøye over hva de egentlig hadde sett under besøket i DR i 1990, var de ferdiggjorte krigsdekorasjonene og utnevnelserne til feltoget i vest-«Blücher-ordenen» ble krigsdekorasjonen kalt og var lagret opp i hundretusentall.

Feltmarskalkenes dekorasjoner hadde rubinbesetninger. De skulle ifølge Hillingsø gis til Honecker, Mielke og forsvarsministeren etter at felttoget var ferdig og Pyreneene var nådd.

Andre kilder legger til at det var trykket opp pengesedler for det okkuperte Vest-Tyskland, nye gateskilt var klargjort for Belgia og Vest-Tyskland, og en hadde funnet godkjente navnelister over dem som skulle innta alle nøkkelposisjoner i det store sivile administrasjonsapparat i vest.

Med takk og ...

(Forts. fra side 1)

arbeide i okkupasjonsmaktens virksomheter, som også omfattet militære anlegg. Det var stor uenighet blant folk om hva som var riktig å gjøre, og å unnlate å gjøre, og det var små muligheter for å gjøre heltegjerninger, eller noe som monnet. Som musa som pisset i havet, og sa de evige visdomsord: «alle monner drar».

Stort sett må en vel si at det var de sindigste og forsiktigste som gagnet mest, og det vil bli en vanskelig oppgave å skrive historien om dem som slet hver på sin måte ...

Som overlege for fengslede var jeg daglig i kontakt med okkupasjonsmaktens representanter, og de skapte ofte vanskeligheter.

Enkelte leger nektet å behandle tyskere. Jeg mente det var uriktig, og behandlet tyskerne på lik linje med andre som trengte hjelp. Det kunne skape vanskeligheter, som måtte behandles med diploma-

VENNEGAVER

TIL "FOLK OG LAND"

Hjertelig takk for de mange vennegaver vi har fått i løpet av sommeren. De er langt flere enn vi kan kvittere for i ett nummer. Vennegavene er et kjærkomment tilskudd til avisens drift, da den ikke har noen annen form for støtte. - slik andre aviser har gjennom annonser og statsbidrag. Vi kvitterer denne gang for 66 bidrag, som gir oss tilsammen kr. 15.190,-.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

I. S., Nore kr. 1.000,.	N. D., Leksvik kr. 100,.
M. A., Ålesund kr. 200,.	T. H., USA kr. 500,.
J. O. E., Atna kr. 1.000,.	F. J., Spania kr. 60,.
O. B., Oslo kr. 500,.	L. R., Brandbu kr. 340,.
S. S., Oslo kr. 100,.	J. R., Gjøvik kr. 100,.
J. + C. K., Oslo kr. 200,.	M. A., Dovre kr. 250,.
O. Ø., Oslo kr. 100,.	O. E., Landås kr. 50,.
J. T. H., Oslo kr. 340,.	J. V., Oslo kr. 200,.
T. H., Trondheim kr. 300,.	G. S., Bjønneroa kr. 40,.
B. J., Kr. sand kr. 100,.	M. A., Ålesund kr. 200,.
M. Ø., Åsgreina kr. 100,.	D. S., Isfjorden kr. 200,.
K. B., Oslo kr. 300,.	T. E., Fyllingsdalen kr. 50,.
J. H., Lørenskog kr. 200,.	Ø. V., Trondheim kr. 100,.
O. K., Husøysund kr. 300,.	K. K., Brummunddal kr. 300,.
H. S., Rømskog kr. 300,.	PE. H. S., Oslo kr. 300,.
S. L. AA., Vang kr. 300,.	P. W., Oslo kr. 200,.
B. D., Brandbu kr. 140,.	A. R., Etne kr. 200,.
J. S., Oslo kr. 200,.	A. G., Helle kr. 50,.
L. L., Kolbotn kr. 200,.	O. K., kr. 100,.
J. S., Steinkjer kr. 100,.	D. S., Isfjorden kr. 200,.
L. H. C., Moelv kr. 1.000,.	O. Ø., Oslo kr. 200,.
E. B., Dokka kr. 200,.	E. B., Nesttun kr. 240,.
J. S., Stavanger kr. 100,.	J. F. A., kr. 200,.
S. B., Straumsgrend kr. 100,.	N. N., Oslo kr. 200,.
O. H. G., Sande kr. 140,.	H. M. O., Os kr. 100,.
R. O., Rolvsøy kr. 100,.	R. W., Jaren kr. 200,.
A. E., Helle kr. 140,.	I. A., Harstad kr. 500,.
O. T. T., Sandnes kr. 50,.	R. T., Årnes kr. 300,.
K. R., Kongsvinger kr. 50,.	G. E., Kiel kr. 50,.
S. K., Gran kr. 200,.	B. B., Leira kr. 100,.
S. C., Gjøvik kr. 340,.	P. S., Høvik kr. 400,.
W. R., Larvik kr. 300,.	P. W., Oslo kr. 200,.
P. G., Skjoldtun kr. 200,.	S. K., Sverige kr. 60,.

tisk kløkt.

For å gi et lite glimt av noe som kunne hende: En dag fikk vi en kvinnelig pasient fra Grini fordi hun skrek og bar seg. Hun bar det løfterike navnet «Piken i graset». Hun var ingen skjønnhet og var ikke intelligent. Men hun mente at hun hadde gjort en nasjonal innsats på sin måte.

På en dag kunne hun smitte 40 tyske soldater med dryppert. Det ble for anstrengende og hun roet seg på fengselspsykehuset. Hun var ikke den eneste som gjorde en slik innsats.

Hvordan rettstaten vur-

derte en slik innsats vet jeg ikke. Kanskje nærmet hun seg helteglorien. Kanskje syndet hun mot fikenbladets strenge regler. Den allmektige Gud var jo tilstede skjærtorsdag og langfredag da historiens verste justismord ble begått med så effektivt resultat at i 4-500 år ble bortimot 19 millioner hekser og noen trollmenn brent på bålet i rettferdighetens navn og bortimot 6 millioner jøder gasset ihjel, og mangfoldige millioner soldater og fiender tilintetgjort for sikkerhets skyld, og av andre gode og nød-

vendige grunner. Heksene ble brent fordi de var sants redskaper og inngangen til helvete. Det ble avgjort ved betryggende domstoler av tidens øverste religiøse ledere, - og paver, kardinaler, bisper

BOKTJENESTEN

Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

..... eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Innbundet) kr. 285,-
 eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Heftet) kr. 150,-
 eks. Odd Melsom: **På nasjonal uriaspost** kr. 50,-
 eks. Knut Steenstrup: **Dilemma** kr. 50,-
 eks. Arne Tellefsen: **Når forsvaret forfaller** kr. 25,-
 eks. Sundra Sand: **Hva er Kristen Samling?** kr. 5,-
 eks. Sundra Sand: **Noen enrindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager** kr. 5,-
 eks. Roald A. Nielsen: **"Solbris Ohoi!"** kr. 50,-
 eks. Anna Kientopf: **Det fredsfiendtlige trauma** ... kr. 50,-
 eks. Hans Gervik: **Refleksjoner etter 50 år** kr. 50,-
 eks. Tom B. Jensen: **Bibliografi over Nasjonal Samlings periodiske skrifter 1933-1945** kr. 50,-

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskudsbetaling til:

Postgiro 0807-5.15.02.89. **Bankgiro** 6063.05.00926 eller ved **sjekk i kontanter** eller **frimerker**. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

FRONTKJEMPERBREV SØKES

I forbindelse med min undersøkelse av frontkjempernes posttjeneste (se Folk og Land nr. 1/2-95) er jeg interessert i å kjøpe brev fra norske frivillige. Det er konvoluttene (ikke innholdet) med stempler fra militærenhetene som er av interesse. Evt. beskrivelse eller fotokopier, gjerne med prisantydning, bes sendt til
 Advokat Karl U. Sanne
 "Joukerscaff"
 L-7481 Tuntange
 Luxembourg
 Telefon: 8352) 63 519

NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

Som museumsarbeider er jeg interessert i vår okkupasjonshistorie, spesielt alt vedrørende Nasjonal Samling: Gjenstander, trykte skrifter, dokumenter, brev - absolutt **alt**.

Finn Roger Johansen,
 Finneidgata 2, 8210 Finneid.
 Tlf. 75 64 84 15,- Mobil tlf. 90 03 06 68.

og protestanter var enige. Retroenheten gjorde det nødvendig og rettsopp- gjøret endte i demokratiet, som ingen vet hva er.

Med vennlig hilsen
 Jon Leikvam (sign.)

En nyttig repetisjon

Etter å ha lest Kjell Fjørtofts siste bok føler en gammel NS-mann seg på en måte tom. Hva er igjen? Hva merkansies og gjøres? Har landssvikprofessor Skodvin og Haugeanerne med himself, Jens Chr. i spissen seiret på alle fronter. Den gjennomgripende og massive manipulering med norsk rettsvesen som ute- og hjemmefront systematisk har gjennomført, er kanskje enestående. Alle «kunster og knep» er benyttet. Ingen midler og gemenheter har vært for små, ingen for store. Fra høyest til lavest er det mobilisert i en innsats for å skjule egne til dels gamle synder og ramme forsvarsløse motstandere. Det har vært pekt på det norske folks hevntvang. Jeg har en følelse av at det er tilsløringsmotivet som har vært viktigst - for de relativt få fremstående. Vi var på begge sider et lett bytte for dem. At flest mulig - ikke minst de ca. 200.000 «tyskerarbeidere» - ble gjort klar over at de hadde noe å hevne og fritt kunne utfolde seg, var en ekstragevinst. «Kjekt å ha!»

Fjørtoft har i tidligere bøker berettet om opp-takten til krigen og det som skjedde etter at den rullet inn over oss. Han har skildret enkeltskjebner og storpolitikk Bortsett fra et lite avsnitt som refererer noen av «likvidasjonene» handler denne boken om tiden etter 7. mai. Indignasjonen over den ufysiske rolle store deler av det norske samfunnet ble viklet inn i med mer eller mindre åpne øyne, er åpenbar. Han er ærlig og redelig forbannet over at så mange bra mennesker

harkunnet la seg engasjere for skepsis og motstand mot omfang og art av oppgjøret. Marta Steinsviks harde kamp har f. eks. fått et eget kapittel.

I dette ærendskåner han ingen, selvfølgelig heller ikke den tiltalte og knebledeside. Men i motsetning til det likhetstegn som vanligvis settes mellom det overveldende flertall av NS-folk og andre på den siden og det forsvinnende mindretall av dømte overgripere - så setter forfatteren en parantes. Det er forholdet til lov og rett, til «fair play», sannferdighet og fremfor alt menneskelighet som er den røde tråden.

Boken er springende, men allikevel konsekvent. Det er repetisjon av forhold som var tragisk sporsettende og viktige under etterkrigsoppgjøret. Det er alt sammen vel dokumentert. Fotnotene og litteraturhenvisningene er mange og utfyllende. Av innholdet er nevnt avsnittet om likvidasjonene. Et forhold som har ført til mobilisering av Haugeanerne. Fjørtoft har tatt med noen av de mest groteske (av de kjente). Det var krigens dystre gjerninger og viser i likhet med beretningene fra den første tid etter den tyske kapitulasjon at «Gestapometoder» var flittig anvendt. Såvisst er det brodne kar overalt. Ille nok, men viktigst har det vært for forfatteren å påvise alle brudd på rettergangsregler, lovanvendelser og fengslingsforhold. En sterk kritikk av påtalemyndighet og dens selvfølgheter som alle de tilbakevirkende lover ble benyttet med, går igjen. Fjørtoft finner støtte for en slik kritikk hos en rekke av våre fremste jurister og kulturpersonligheter som allerede på et tidlig tidspunkt ga uttrykk

for skepsis og motstand mot omfang og art av oppgjøret. Marta Steinsviks harde kamp har f. eks. fått et eget kapittel. Det er ingen takknemlig oppgave Kjell Fjørtoft har hatt når han nå presenterer den foreløpig siste boken i serien om verdenskrigen og Norge, dens forspill og det etterfølgende oppgjør. Det har ikke vært mulig - og er det synbart fortsatt ikke - å fremkomme med motforestillinger og korreksjoner til den vedtatte historien, uten å bli utstøtt av det gode selskap. Fjørtoft har gått løs på oppgaven med åpenhet og ærlighet og fremfor alt mot. Undertegnede har vært tilstede ved noen av presentasjonene og vært vitne til den mistenkeliggjøring og sjikane som allerede på det stadium settes inn.

Fjørtoft er ofte «beskyldt» for å være revisjonist. Det tar han sikkert med stor ro. Uten dem hadde jorden fortsatt vært flat. Det har ført til at Haugeanerne har tillagt ham politiske standpunkter som hans litterære arbeider selvsagt ikke bærer bud om. I hvilken grad dette har vært belastende for Kjell Fjørtoft, skal jeg ikke ha sagt, men med den treffende tittel på denne boki mente er det åpenbart angriperens hensikt. Kanskje burde det stått: Oppgjøret som aldri tar slutt. Et perspektiv som strekker seg langt, nødvendigvis utover sjefsregisøren, J. Chr. Hauges sorti.

EN MAKELØS GJENG

Dagen etter feriestart flagret et notat inn på redaksjonspulten. Det var en rapport fra gjengen i ekspedisjonslokalet, som bl.a. sørger for at du får Folk og Land i postkassen hver måned. At det ikke er en hvilken som helst gjeng, fremgår av innholdet i rapporten, som vi unner leserne et innsyn i:

- Siste arbeidsdag var arbeidstempoet på topp, avisene var kommet, og vi fikk ut alt sammen på en eneste dag. Grete kom med avisene, hentet meg på brygga, hvor Karin allerede satt i forsetet med Grete. Sonja og Johan hjalp med å bære pakkene opp, jeg sprettet av båndene, og så var vi i farta.

Jeg ringte etter Johan jurist, han trodde vi hadde tatt ferie og hadde ikke vist seg på et par uker, men han kom og ble satt til å pakke aviser sammen med Lilleba som også kom. Det skulle være en postgiroblankett med denne gang, så det ble litt ekstra arbeide. Sonja og jeg satt ved siden av hverandre og puttet aviser, og da alle konvoluttene var fulle og klebet igjen, fortsatte vi med de åpne sendingene, limet på lapper og sorterte etter postdistrikter. Jeg satte gråpapirstrimler på hver bunt og Sonja skrev utenpå dem. Så kom Åge med flere konvolutter som skulle til utlandet, noen flere konvolutter skulle ha «C» på seg. Var det noen som hadde fått ledige hender, så var det straks noe å gripe fatt i. Det hele gikk så fabrikkmessig og fint. Jeg nevnte ikke Grete og Karin. De satt ved det runde bord og pakket åpne aviser, - og Åge veide og frankerte. Ja, jeg skal si det gikk med liv og lyst. Ser du det hele for deg? Skjønner du at vi har stor arbeidsglede av alt vi gjør? Det kan ikke finnes finere gjeng enn oss. Hørte du ikke hva jeg sa? Jeg sier det gjerne en gang til.

Kari

Enig: For en kjempefin gjeng. Like ildfull, begeistret og ivrig idag, - som under avisens start for over 45 år siden.

Redaktøren

når feil som burde vært oppgjøret. Det gjør imidlertid godt å se det på trykk «NRK-feilene» i pronomen bruken de-dem. Jeg berørt. Det gir et lite håp reagerer også på «politiker-sjargongen» hvor det ikke minst våre egne etterstadig heter den eller den TYPE av alt mulig. I de fleste tilfeller heter det den Haugeanske fortolkning av historie, juss og meninger, slike oppgjør. Meget av det vi finner i «Oppgjøret» er kjent stoff for den som ble rammet av

Det kan være fornuftig (Forts. side 5)

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO.